

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายชัช ชลวร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔ - ๕/๒๕๖๒

เรื่องพิจารณาที่ ๑๕/๒๕๖๑

เรื่องพิจารณาที่ ๒๐/๒๕๖๑

วันที่ ๑๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๒

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ หรือไม่

ความเห็น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองและประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพโดยรับรองไว้ว่า การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุดูผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นด้วย และต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง เป็นบทบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดกของบุคคล และขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิดังกล่าวให้เป็นไปตามกฎหมาย

สำหรับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคอันเนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันและความไม่เป็นธรรมทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบในการดำเนินคดีจึงกำหนดวิธีพิจารณาขึ้นใช้เฉพาะคดีผู้บริโภคซึ่งแตกต่างไปจากวิธีพิจารณาความแพ่งและเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ ดังปรากฏจากหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้ว่า “... ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการ ตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มา

ซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ นอกจากนี้ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ... อันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกัน เป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น ...”

โดยมาตรา ๓ บัญญัติลักษณะของคดีผู้บริโภคไว้ว่า “คดีผู้บริโภค หมายความว่า (๑) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา ๑๕ หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ ...” และในคดีที่ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล หากข้อเท็จจริงปรากฏว่านิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วมและให้มีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำดังกล่าว หรือในกรณีของผู้รับมอบทรัพย์สินนั้นจากนิติบุคคลจะต้องพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบของหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลที่ถูกจัดตั้งขึ้นซึ่งดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง โดยเป็นความรับผิดชอบที่มีต่อผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหาย เพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาหากมีข้อเท็จจริงที่เข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้เพื่อให้นิติบุคคลดำเนินธุรกิจอย่างซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากผู้บริโภค นอกจากนี้มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ประธานศาลฎีกาออกข้อกำหนดเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี

ผู้บริโภคนั้นไปด้วยความสะดวก รวดเร็วและเที่ยงธรรม แต่ข้อกำหนดดังกล่าวจะต้องไม่ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีของกลุ่มคนน้อยลง

เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของการใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้ประกอบบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำเลยทั้งสองคำร้องโต้แย้งแล้ว เห็นได้ว่า คดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้เป็นคดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องแทนผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ ซึ่งผู้บริโภคอยู่ในฐานะที่ไม่เท่าเทียมเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในการดำเนินคดี จึงมีความจำเป็นที่ต้องให้ความคุ้มครองผู้บริโภคโดยให้มีวิธีพิจารณาคดีขึ้นเป็นการเฉพาะ หากกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคมิได้กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา บทบัญญัติมาตรา ๗ บัญญัติให้นำวิธีพิจารณาคดีแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม สำหรับกระบวนการพิจารณาคดีของศาลตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ที่ได้กำหนดเงื่อนไขของการใช้อำนาจของศาลไว้ว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นนิติบุคคลถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมิได้เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง ให้ศาลมีอำนาจเรียกบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วมและมีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย อันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้ได้รับการเยียวยา หากผู้บริโภคนั้นได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขที่ศาลจะใช้อำนาจดังกล่าวจะได้มาจากการพิจารณาคดีของศาลโดยมีคู่ความและเจ้าพนักงานคดีซึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริโภคตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา เข้ามาช่วยในการให้ความจริงในข้อนี้ เช่น ความในมาตรา ๒๕ บัญญัติว่าหากศาลเห็นว่าประเด็นข้อพิพาทข้อใดจำเป็นต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิต การประกอบการ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใด ๆ ซึ่งศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นของผู้ประกอบธุรกิจ ให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับผู้ประกอบธุรกิจนั้น หรือข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ข้อ ๒๘ ที่กำหนดให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจ โดยให้คู่ความทราบและมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านได้ และเมื่อข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาคดีของศาลเป็นไปตามเงื่อนไขตามที่กฎหมายบัญญัติ ศาลย่อมเรียกให้บุคคลตามที่กฎหมายกำหนดเข้ามาเป็นจำเลยร่วม ซึ่งการเข้ามาเป็นจำเลยร่วมหมายถึงการเข้ามาเป็นคู่ความในคดี ทำให้มีสิทธิในการต่อสู้คดีในศาลได้เพื่อแสดงข้อเท็จจริงอันเป็น

เงื่อนไขตามกฎหมายที่ตนจะไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ของนิติบุคคลที่มีต่อผู้บริโภคดี โดยต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำดังกล่าว หรือในกรณีของผู้รับมอบทรัพย์สินนั้นจากนิติบุคคล จะต้องพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน กล่าวได้ว่า การใช้อำนาจของศาลในการเรียกบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วมหรือมีอำนาจพิพากษาให้ร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคดีได้ตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดซึ่งคู่ความหมายความรวมถึงจำเลยร่วมมีสิทธิในการต่อสู้คดีโดยกระทำต่อศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ หากตนไม่สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด การพิพากษาให้บุคคลดังกล่าวร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคดีก็เป็นไปตามหลักความรับผิดชอบต่อการดำเนินการของนิติบุคคล ประกอบกับเมื่อชี้แจงน้ำหนักระหว่างหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้ โดยเฉพาะสิทธิในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง กับประโยชน์ส่วนรวมของรัฐตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ที่ต้องการคุ้มครองผู้บริโภค ส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจให้พัฒนาสินค้าและบริการ และเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศดีขึ้นแล้วเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มภาระ ไม่จำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ โดยเฉพาะสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และไม่มีข้อที่ปรากฏให้เห็นได้ว่าการใช้อำนาจของศาลจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แต่อย่างใด แต่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖

(นายชัช ชลวร)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ